

Utgitt av: Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) 2013
ISBN: 978-82-7768-320-1
Forsidebilde: Scanpix
Grafisk produksjon: Erik Tanche Nilssen AS
Foto: Colourbox

Denne veilederen er utarbeidet i samarbeid mellom følgende etater:

VEILEDER I INTERNKONTROLL
FOR IMPORTØRER OG
PRODUSENTER AV
FORBRUKERPRODUKTER

INNHOOLD

1	INNLEDNING.....	5	6	ANNEN INFORMASJON.....	17
2	HVEM HAR ANSVAR.....	7	6.1	Rapex.....	17
3	HVA SIER REGELVERKET.....	9	6.2	Tilsyn – hva ser myndighetene etter.....	17
4	NÅR ANSES ET FORBRUKERPRODUKT Å VÆRE SIKKERT.....	11	6.3	Reaksjonsmidler fra myndighetene.....	17
5.1	Oversikt over relevant regelverk.....	13	6.4	Hvilke myndigheter forvalter hva.....	18
5.2	Sikkerhetsvurdering.....	13		Vedlegg A: Utrag fra internkontrollforskriften.....	19
5	PLIKT TIL INTERNKONTROLL.....	13		Vedlegg B: Eksempler på risikovurderinger.....	20
5.3	Krav til bruksanvisninger og advarselsmerkinger.....	14		Eksempel på risikovurdering av produkt – Leketøy.....	21
5.4	Stikkprøvekontroll/mottakskontroll.....	14		Eksempel på risikovurdering av produkt – Lysestaker.....	22
5.5	Mulig farlig produkt på markedet – hva gjøres.....	15		Eksempel på risikovurdering av produkt – Etanolfyrte dekorasjonspeiser uten avtrekk.....	23
5.6	Tiltak ved farlig produkt på markedet.....	15			

1 INNLEDNING

Denne veilederen er ment som et hjelpemiddel i arbeidet med produktsikkerhet for de som produserer og importerer produkter til private forbrukere. Den kan også være nyttig for distributører og andre som på en eller annen måte omsetter eller behandler produkter. Veilederen gir ikke utømmende

eksempler og er ikke alene en tilstrekkelig internkontroll, men den er et hjelpemiddel å arbeide ut i fra. Med forbrukerprodukt menes ethvert produkt som er beregnet på forbrukere eller som med rimelighet kan forventes brukt av forbrukere.

2 HVEM HAR ANSVAR

Alle i omsetningskjeden til et produkt har ansvar for sikkerheten ved produktet, men produsenter og importører har et særskilt ansvar for å forebygge slik at produktene de omsetter ikke medfører helseskade, miljøforstyrrelse og/eller skade

på materielle verdier. Produsenter og importører er ansvarlige for å videreformidle sin kunnskap om produktet, dets bruksområde, dets begrensninger, hva som kan utgjøre en fare ved produkt til sine kunder.

3 HVA SIER REGELVERKET

Alle i omsetningskjeden til et produkt har ansvar for sikkerheten ved produktet, men produsenter og importører har et særskilt ansvar for å forebygge slik at produktene de omsetter ikke medfører helseskade, miljøforstyrrelse og/eller skade på materielle verdier. Produsenter og importører er ansvarlige for å viderefremme sin kunnskap om produktet, dets bruksområde, dets begrensninger, hva som kan utgjøre en fare ved produkt til sine kunder.

Aktuelle lover med tilhørende forskrifter som omhandler forbrukerprodukter er blant annet:

- lov om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven)
- lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven)
- lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven)
- plan- og bygningsloven
- lov om strålevern og bruk av stråling (strålevernloven)
- lov om kosmetikk og kroppspfleieprodukt med mer (kosmetikklova)
- lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrollloven)

De tilhørende forskriftene nevnes ikke her, men se kapittel 5.1 for henvisninger til aktuelt regelverk.

Lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrollloven) regulerer sikkerheten til alle produkter i den grad dette ikke er regulert i annen lovgivning med samme formål. Produsent, importør, forhandler og andre tilbydere av produkter er ansvarlige for sikkerheten til produkter som gjøres tilgjengelig for forbruker. Dette ansvaret innebærer blant annet:

- å ha nødvendig kunnskap om produktet og dets egenskaper
- å vurdere om egenskaper ved produktet utgjør risiko for skade, og å treffe rimelige tiltak for å unngå dette
- å informere forbrukeren om potensielt farlige egenskaper, angi tydelige begrensninger i bruk og gi bruksanvisninger for sikker bruk av produktet

For enkelte typer produkter er spesifikke krav fastsatt i forskrifter hjemlet i produktkontrollloven. For produkter som ikke er regulert i forskrifter, gjelder produktkontrollloven direkte. I flere tilfeller er ikke alle egenskaper som kan utgjøre en fare ved et produkt regulert i en og samme forskrift.

Dette gjelder for eksempel for barneklær, hvor brennbarheten er regulert i en forskrift, innhold av kjemikalier i en annen forskrift, mens snorer, løse deler osv. som også kan utgjøre en fare for barn ikke er omfattet av forskriftene. Krav til sikkerhet ved disse egenskapene reguleres da av produktkontrollloven direkte. Risikovurdering av produktet som helhet er viktig uavhengig av regelverket.

Forskrifter kan regulere spesielle egenskaper ved flere typer produkter. For eksempel stiller produktforskriften krav til kjemisk innhold i alle forbrukerprodukter. I andre tilfeller kan flere egenskaper ved et produkt reguleres i en og samme forskrift, som for eksempel i forskrift om sikkerhet ved lekeplussutstyr.

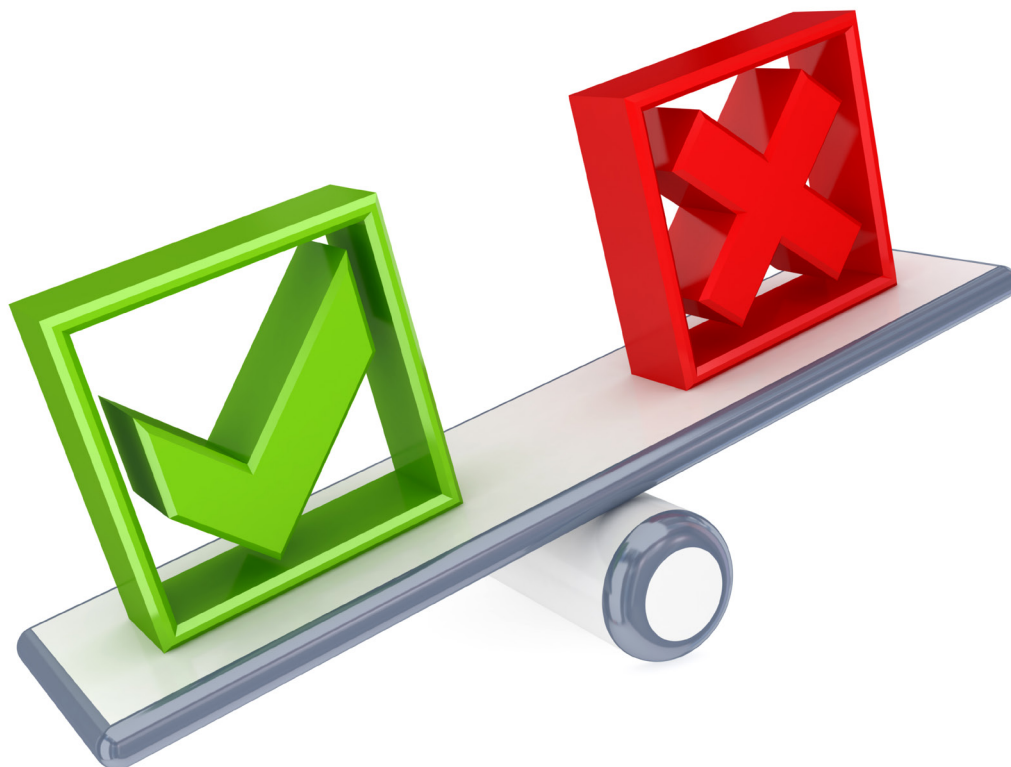
4 NÅR ANSES ET FORBRUKERPRODUKT Å VÆRE SIKKERT

I lover stilles det som regel ingen konkrete sikkerhetskrav til produkter. Slike krav spesifiseres ofte i forskrifter. I flere forskrifter henvises det videre til at produktene skal tilfredsstillende krav gitt i en standard. For eksempel skal sykkelhjelmer testes etter standarden NS-EN 1078 før de gjøres tilgjengelig for forbruker.

Forbrukerprodukter anses å være sikre når de er i overensstemmelse med kravene i harmonisert europeisk standard eller nasjonal standard på området. Dersom standarden ikke dekker

alle risikoaspektene ved produktet må produktet særskilt risikovurderes og dokumenteres. Standardene er ikke juridisk forpliktende, men dersom andre normer eller tekniske spesifikasjoner legges til grunn, må tilfredsstillende sikkerhet kunne dokumenteres for disse. Standard Norge (www.standard.no) kan kontaktes for bestilling og informasjon om standarder.

På områder hvor det ikke foreligger standarder, må sikkerhetsnivået vurderes ut fra egne kriterier, som forventet bruk, teknisk utviklingsnivå og lignende.

5 PLIKT TIL INTERNKONTROLL

I følge forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften) skal virksomheter arbeide systematisk med sikkerheten ved produkter, jf. § 1 og § 5. Dette innebærer blant annet gjennomføring av risikovurdering av produkter før de gjøres tilgjengelig for forbruker og løpende oppfølging etter hendelser og endringer. Dette skal dokumenteres og være tilgjengelig ved etterspørsel fra myndigheter.

Virksomheter må etablere rutiner for håndtering av klager og avvik knyttet til sikkerhet ved produkter, og etablere rutiner for tilbaketrekking og tilbakekalling av farlige produkter. Alle virksomheter er pliktige til å innføre og utøve internkontroll uavhengig av antall ansatte i virksomheten, virksomhetens størrelse og omsetning, jf. § 4.

I vedlegg A er internkontrollforskriften § 5 2. ledd gjengitt. Hele forskriften finnes på www.lovdatab.no.

5.1 OVERSIKT OVER RELEVANT REGELVERK

Importør/produsent må ha oversikt over aktuelt regelverk for de produkter den omsetter/produserer. Følgende nettsteder gir veiledning og informasjon om aktuelt regelverk:

www.regelhjelp.no – her finnes regelverk som gjelder for ulike bransjer. Man kan søke på produkttype, for eksempel leketøy, tekstiler osv.

www.lovdatab.no – her er alle gjeldende norske lover og forskrifter.

Regelverk er også tilgjengelig på hjemmesidene til den aktuelle forvaltningsmyndigheten (se tabell 1 i kapittel 6.4).

5.2 VURDERING AV PRODUKTETS POTENSIELLE RISIKO – SIKKERHETSVURDERING

Det må gjøres en risikovurdering av alle produkter som skal omsettes og den må dokumenteres jf. internkontrollforskriften § 5. I en risikovurdering skal risiko ved produktet i hele dets levetid vurderes. En risikovurdering bør blant annet inneholde:

1. Identifikasjon av type produkt (produktnavn, produktnummer, bilde av produkt, opprinnelsesland, leverandør, materiale, andre spesielle forhold).
2. Hvilke krav stilles til produktet i regelverket?
3. Skal produktet CE-merkes? CE-merkede produkter har krav til samsvarserklæring. Se info om CE-merking på www.dsb.no.
4. Finnes aktuelle standarder? Søk på www.standard.no.
5. Hvilken målgruppe har produktet? Sped- og småbarn 0-3 år, barn 3-14 år eller eldre? Andre spesielt sårbare grupper – for eksempel funksjonshemmede?
6. Bruksområde for produktet? Skal det for eksempel benyttes ute, på bad eller barnerom?
7. Er det knyttet risiko til bruk av produktet? Hvilke(n)? Kan følgende egenskaper ved produkt utgjøre en fare: mekanisk, fysisk, termisk, kjemisk, brennbarhet, støy, elektrisk, mikrobiologisk, stråling, annet? Vil risiko ved produktet endre seg med bruk og levetid? Har produktet en bestemt levetid? Rapex-prosedyre for risikovurdering av produkter er et godt verktøy for å vurdere produktets risiko (http://ec.europa.eu/consumers/safety/rapex/docs/rapex_guid_26012010_en.pdf).
8. Hva kan gjøres for å redusere risiko? Teste produkt, vurdere testresultatene opp mot krav i lovverk. Utbedre produkt dersom nødvendig, angi klare bruksanvisninger for bruk og vedlikehold på forståelig språk, merke produkt med relevante advarsler.

Eksempel: Lysstake

- a. Eksempel på risikofaktorer: Brennbar materiale, stabilitet, overflatetemperatur, temperatur under bruk mot underlag, varmebestandighet (glasslysestaker har lettere for å sprekke), lufting – spesielt viktig for telysholdere.
 - b. Eksempel på tiltak: Teste produkt og evt. endre utforming og materiale, advarselsmerking på produktet.
9. Vurdere produktprøver før import – tilfredsstill de kravene som stilles? Ta ut stikkprøver av tilsendt vareparti før dette omsettes for å kontrollere at det er korrekt vare og at den tilfredsstill kravene i regelverket.
 10. Sjekk om det er nedlagt omsetningsforbud for produktet eller om det er tilbakekalt fra markedet på aktuelle nettsider (tabell 1 kap. 6.4) og Rapex-meldinger på http://ec.europa.eu/rapex/rapex_archives_en.cfm
 11. Krevs det spesiell dokumentasjon for produktet? Testrapporter som dokumenterer produktets kjemiske innhold, mekaniske/fysiske/brennbare/termiske egenskaper i henhold til forskrifter, standarder, normer, egne kriterier etc. Testrapporter fra tredjepartstesting, er aktuelt bl.a. for personlig verneutstyr klasse 2 og 3, maskiner, trykkbeholdere med mer.
 12. Annen type merking av produkt og/eller emballasje? Helsefaremerking, miljøfaremerking, transportmerking, avfallsmerking, returmerking osv.?

Disse punktene er forslag til hva en risikovurdering kan inneholde, og de er ikke nødvendigvis aktuelle for alle typer produkter. Innholdet i risikovurderinger vil variere fra produkt til produkt, avhengig av type fare forbundet med produktet og om det er gitt konkrete krav i regelverk og standarder som i stor grad dekker risiko knyttet til produktet. For eksempel vil en risikovurdering av en barnevogn og en småbarnsleke være mer omfattende enn for en vase. Det anbefales at krav til dokumentasjon på produktene også innarbeides i leverandøravtaler. Se eksempler på risikovurderinger i vedlegg B.

5.3 KRAV TIL BRUKSANVISNINGER OG ADVARSELSMERKINGER

Forbrukerprodukter som omfattes av produktkontrollloven og plasseres på det norske markedet, skal ha advarsler og bruksanvisninger på et språk som norske brukere med rimelighet kan forstå. Dette innebærer i realiteten norsk eller annet forståelig skandinavisk språk. For enkelte produkter er kravene til språk og innhold i bruksanvisninger og advarselsmerkinger fastsatt i forskrift. For eksempel skal sikkerhetsinformasjon for elektriske produkter, leketøy, personlig verneutstyr og

gassapparater være på norsk. Samsvarserklæringer for produktet skal også være på norsk, men ofte godtas også engelsk eller annet språk etter nærmere bestemmelser i forskrift.

Bruks- og monteringsanvisninger sier noe om montering og riktig bruk av produktet. Monteringsanvisninger må være tydelige og ikke gi rom for mistolking av hvor aktuelle deler skal plasseres. I mange sammenhenger er det nødvendig med både tegninger og tekst. Bruksanvisninger må være utformet på en slik måte at det ikke er tvil om hva som er riktig bruk av produktet.

Advarselsmerking sier blant annet noe om farer ved produktet. Det er viktig å angi farer som kan oppstå ved feil bruk av produktet, samt angi hvilken aldersgruppe produktet er ment for. For eksempel gir forskrift om sikkerhet ved leketøy regler om advarselsmerking i forhold til forskjellige risikofaktorer og produkter. Eksempel: Vannleketøy skal være forsynt med følgende advarsel: ”Må bare brukes på vanddybder der barnet kan stå, og under tilsyn av en voksen”, jf. leketøyforskriftens vedlegg V.

Basert på risikovurderingen kan det også være aktuelt å utarbeide spesiell advarselsmerking og bruksanvisning for et produkt. Her er noen eksempler:

- En flyttbar grill for fast brensel bør blant annet merkes med bruksområde, krav til underlag, type og mengde brensel, avstand til brennbar materiale.
- For lamper vil det være relevant å gi informasjon om for eksempel avstand til brennbar materiale, om produktet kan plasseres på brennbar materiale, tildekking, max-effekt, innendørs/utendørs bruk.

5.4 STIKKPRØVEKONTROLL/ MOTTAKSKONTROLL

Ved mottak av produkter må produsenten/importøren ha et system for å kontrollere at kravene i kontrakten er oppfylt. Det kan for eksempel tas stikkprøver av produkter for testing. Det skal også være etablert et system for å skaffe relevant dokumentasjon på produktet samt kvalitetssikring av produksjonsprosessen. Dette bør innarbeides i leverandøravtaler. Myndighetene kan be om å få dokumentasjon som angår produktets sikkerhet innen rimelig tid (3-5 dager).

Dersom mangler knyttet til sikkerheten ved et produkt oppdages, må dette rettes opp før produktet gjøres tilgjengelig for forbruker.

5.5 MULIG FARLIG PRODUKT PÅ MARKEDET– HVA GJØRES

Hvis virksomheten har fått kjennskap til at et produkt kan utgjøre risiko for helseskade, miljøforstyrrelse og /eller skade på materielle verdier, må det gjøres en ny risikovurdering av produktet:

- Identifiser risikoen ved produktet.
- Tilfredsstill produktet krav i gjeldende regelverk, standarder, egne kriterier?
- Kjennskap til tidligere hendelser med produktet?
- Er det nedlagt omsetningsforbud for produktet eller er det tilbakekalt fra markedet (Rapex-meldinger – http://ec.europa.eu/rapex/rapex_archives_en.cfm)?
- Har produktet vært testet? Bør det testes på nytt?
Er det samme produktet som ble testet i utgangspunktet?
- Er vareprøven lik tilsendt vare?
- Hvor mange produkter er solgt og til hvilken målgruppe?
- Hvilke tiltak bør iverksettes?

5.6 TILTAK VED FARLIG PRODUKT PÅ MARKEDET

Dersom et produkt blir vurdert til å utgjøre en uakseptabel risiko for helseskade, og/eller miljøforstyrrelse, skal det iverksettes tiltak.

- Meldeplikten: I henhold til produktkontrollloven § 6b har virksomheter plikt til å melde fra til DSB om produkter som er farlige, og hvilke tiltak de setter i verk for å forhindre skader. Skjema og veiledning er tilgjengelig på www.dsb.no/skjema. Det skal meldes til DSB uavhengig av hvilke tiltak som iverksettes. Aktuell myndighet vurderer tiltak og om Rapex-melding (kap. 6.1) skal lages.
- Ulike tiltak som kan iverksettes av ansvarlig virksomhet:
 - rette mangel ved produkt
 - salgsstopp
 - tilbaketrekking av produktet fra salgsledd/butikk
 - tilbakekalling av produktet fra forbruker
 - publisering av informasjon til forbruker

EU har laget en veiledning i tilbakekalling av forbrukerprodukter, dansk versjon:

http://ec.europa.eu/consumers/cons_safe/action_guide_da.pdf

6 ANNEN INFORMASJON

6.1 RAPEX

Rapex er et av EUs meldesystemer for farlige produkter. DSB er kontaktmyndighet for Rapex i Norge. Rapex omfatter alle forbrukerprodukter med unntak av mat, farmasøytiske produkter og medisinsk utstyr.

Hensikten med meldesystemet er å utveksle informasjon om farlige produkter innen EU/EØS-området. På den måten kan tiltak iverksettes av nasjonale myndigheter for å begrense forekomsten av farlige produkter i markedet, og dermed forebygge skader.

Meldinger om farlige produkter publiseres på www.dsb.no, www.miljodirektoratet.no og på EUs nettside: http://ec.europa.eu/rapex/rapex_archives_en.cfm

En gjennomgang av Rapex-meldinger kan være nyttig, da virksomheter kan få kjennskap til farlige produkter som eventuelt inngår i deres sortiment eller som vurderes importert og bli oppmerksom på produkter med ny eller ukjent risiko. Dette er kunnskap som også vil være nyttig i innkjøpsprosessen.

6.2 TILSYN – HVA SER MYNDIGHETENE ETTER

Myndighetene fører tilsyn med importører av produkter. Hensikten med tilsynet er å:

- kontrollere at virksomheten oppfyller kravene i regelverket
- fastslå om internkontrollsystemet etterleves i praksis og er hensiktsmessig
- peke på eventuelle forbedringsområder.

Sentrale temaer under tilsyn:

- kunnskap om kravene i regelverket
 - rutiner for innkjøp av produkter
 - rutiner for hvordan reklamasjoner knyttet til sikkerheten til produkter blir behandlet
 - rutiner for tilbaketrekking av farlige produkter
 - ansvarsfordeling og opplæring av personell
 - dokumentasjon (bl.a. av risikovurderinger, bruks- og monteringsanvisninger, kontrakter, analysedokumenter, advarselsmerkinger)
 - sporbarhet av produkter
 - kvalitetssikring av produksjonsprosessen
- Dokumentgranskning, intervjuer/samtaler og verifikasjon kan benyttes som metode.

6.3 REAKSJONSMIDLER FRA MYNDIGHETENE

Myndighetene kan iverksette tiltak overfor ansvarlig virksomhet dersom kravene til produktsikkerhet ikke er oppfylt. Tiltakene kan være å stanse salg av et produkt, pålegge tilbakekalling av et produkt fra forbruker og/eller ilegge tvangsmulkt for å sikre etterlevelse av de plikter som er gitt i lover, forskrifter og vedtak. Anmeldelse kan være aktuelt ved alvorlige forhold.

6.4 HVILKE MYNDIGHETER FORVALTER HVA

I tabellen nedenfor er det gitt en oversikt over hvem som er tilsynsmyndighet for ulike produktgrupper. I flere tilfeller kan samme produkt være underlagt flere myndigheter, avhengig av hvilke egenskaper det gjelder. For eksempel er kjemisk innhold i et leketøy Miljødirektoratet sitt ansvarsområde, mens brennbarheten til leketøyet er DSB sitt ansvarsområde.

Tabell 1. Oversikt over hvem som er tilsynsmyndighet for ulike forbrukerprodukter

Produktgrupper	Myndighet/ansvarsområde	Nettside
Leketøy, lekeplassutstyr, sped- og småbarnsutstyr, personlig verneutstyr, sports- og fritidsutstyr, tekstiler, møbler, levende lys, lightere, griller, apparater for flytende og gassformig brensel, fyrverkeri, farlige næringsmiddelimitasjoner, maskiner, elektriske produkter, elektromedisinsk utstyr med mer	Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap (DSB) – produkters brennbarhet, elektriske, fysiske, mekaniske og termiske egenskaper, samt elektromagnetisk kompatibilitet (EMC) for elektriske produkter	www.dsb.no
Leketøy, sped- og småbarnsutstyr, sports og fritidsutstyr, tekstiler, møbler, byggevarer (f.eks. isolasjonsmateriale, gulvbelegg), elektriske og elektroniske produkter, lekeplassutstyr med mer	Miljødirektoratet – produkters kjemiske, hygieniske og støyende egenskaper	www.miljodirektoratet.no
Kosmetikk og kroppspfleieprodukter, materialer og gjenstander i kontakt med næringsmidler (drikkeflasker, emballasje, matbokser med mer)	Mattilsynet	www.mattilsynet.no
Kjøretøy, skibokser, barnebilseter, sykkelstativer til bil, med mer	Vegdirektoratet	www.vegvesen.no
Personlig verneutstyr, verktøy, maskiner, med mer	Arbeidstilsynet	www.arbeidstilsynet.no
Solarier, laserpekere, leketøy med laser, med mer	Statens strålevern	www.nrpa.no
Byggevarer, byggmoduler, tekniske innretninger i bygg	Direktoratet for byggkvalitet	www.dibk.no
Fritidsbåter	Sjøfartsdirektoratet	www.sjofartsdir.no

VEDLEGG A: UTRAG FRA INTERNKONTROLLFORSKRIFTEN

Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften) § 5, 2. ledd. I denne veilederen er det valgt å fokusere spesielt på nr. 1, 6 og 7.

Internkontroll innebærer at virksomheten skal:	Dokumentasjon
1. sørge for at de lover og forskrifter i helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen som gjelder for virksomheten er tilgjengelig, og ha oversikt over de krav som er av særlig viktighet for virksomheten	–
2. sørge for at arbeidstakerne har tilstrekkelig kunnskaper og ferdigheter i det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet, herunder informasjon om endringer	–
3. sørge for at arbeidstakerne medvirker slik at samlet kunnskap og erfaring utnyttes	–
4. fastsette mål for helse, miljø og sikkerhet	må dokumenteres skriftlig
5. ha oversikt over virksomhetens organisasjon, herunder hvordan ansvar, oppgaver og myndighet for arbeidet med helse, miljø og sikkerhet er fordelt	må dokumenteres skriftlig
6. kartlegge farer og problemer og på denne bakgrunn vurdere risiko, samt utarbeide tilhørende planer og tiltak for å redusere risikoforholdene	må dokumenteres skriftlig
7. iverksette rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelser av krav fastsatt i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhets- lovgivningen	må dokumenteres skriftlig
8. foreta systematisk overvåking og gjennomgang av internkontrollen for å sikre at den fungerer som forutsatt	må dokumenteres skriftlig

VEDLEGG B: EKSEMPLER PÅ RISIKOVURDERINGER

Disse eksemplene er ikke utømmende og kan være ufullstendige, dvs. at det kan være andre risikomomenter som også bør tas i betraktning for det enkelte produkt. Eksemplene er ment å være et hjelpemiddel i arbeidet med produktsikkerhet.

EKSEMPEL PÅ RISIKOVURDERING AV PRODUKT – SPED- OG SMÅBARNsutstyr:

Denne risikovurderingen er en del av virksomhetens internkontroll og skal finnes skriftlig hos virksomheten, jf. produktkontrollloven § 3b og internkontrollforskriften § 5, 2.ledd, nr. 6.

1. **Produktgruppe:** Sped- og småbarnsutstyr:
 - a. Vegghengt stullebord, «Produktnavn», «prod. nr./identifikasjon av produktet»
 - b. Produsent: «Produsentens navn», «Kontaktinformasjon», «Land»
 - c. Materiale: tre, malt med hvit maling og plastmatte
 - d. leverandør: «Navn», «Kontaktinformasjon», «Land»
2. **Regelverk for produkt:** Produktkontrollloven, forskrift om begrensning i bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier (produktforskriften) og forskrift om registrering, vurdering, godkjenning og begrensning av kjemikalier (REACH). Produkttypen avgjør hvilke bestemmelser i produktforskriften og REACH som er aktuelle å teste etter. For et stullebord som inneholder plast kan det for eksempel være aktuelt å teste for ftalater (REACH-forskriften vedlegg XVII, post 51 og 52).
3. **Skal produktet CE-merkes?** Nei
4. **Standard for produkt:** Ja, «NS-EN 12221-1 Stullebord til bruk i boliger - Del 1: Sikkerhetskrav» og «NS-EN 12221-2 Stullebord til bruk i boliger - Del 2: Prøvningsmetoder»
5. **Målgruppe:** 0-3 år, sårbar gruppe – kan ikke vurdere risiko selv
6. **Bruksområde:** Private hjem, men kan også tenkes innkjøpt til bruk på offentlige toalett, hoteller og lignende.
7. **Mulig risiko ved produkt:**
 - a. stullebord kan falle ned når barn ligger oppå, pga. dårlig feste og /eller konstruksjon
 - b. barn kan ramle av
 - c. stullebord kan klappe sammen med barn oppå
 - d. dårlig stabilitet, konstruksjon kollapser
 - e. skarpe kanter
 - f. klemfare for barn
 - g. maling kan være giftig
 - h. plastmatten kan inneholde ftalater
8. **Risikoreducerende tiltak:**
 - a. Produktet skal testes i henhold til standard. De risikofaktorer som ikke er omfattet av standard må testes eller vurderes særskilt.
 - b. Produkt skal testes i laboratorium med kompetanse på området. Mange produsenter har kompetanse og utstyr for å utføre testing på produkter. Testing og testdokumentasjon bør innarbeides som krav i en leverandørvtale.
9. **Vurdere produktprøve.** Er produktet vist på messe, tilsendt, vist på fotografier, eller på annen måte tilgjengelig for vurdering?
10. **Er det nedlagt omsetningsforbud for produktet eller er det tilbakekalt fra markedet?** Sjekk aktuelle nettsider (tabell 1 kap. 6.4) og Rapex-meldinger på http://ec.europa.eu/rapex/rapex_archives_en.cfm
11. **Kreves det spesiell dokumentasjon for produktet?** I tillegg til risikovurderingen, skal det være bruksanvisning på norsk eller annet skandinavisk språk, advarselsmerking og utførlig monteringsanvisning. Testrapporter skal være tilgjengelig hos produsent og kunne forevises på forlangende av myndighetene.
12. **Annen type merking:** Max.belastning på produkt, f.eks opp til 15 kg (sjekk ut i standard), aldersmerking, miljømerking, må ikke males, må ikke brennes?

EKSEMPEL PÅ RISIKOVURDERING AV PRODUKT – LEKETØY

Denne risikovurderingen er en del av virksomhetens internkontroll og skal finnes skriftlig hos virksomheten, jf. produktkontrollloven § 3b og internkontrollforskriften § 5, 2.ledd, nr.6.

1. **Produktgruppe:** Leketøy for barn 0-3 år
 - a. Bamse «Navn» «Prod.nr./entydig identifikasjon av leketøyet»
 - b. produsent: Navn og adresse til produsenten eller produsentens representant.
 - c. materiale: Polyester, bomull
 - d. leverandør: «Navn», «Kontaktinformasjon», «Land»
2. **Regelverk for produkt:** Forskrift om sikkerhet ved leketøy, forskrift om begrensning i bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier (produktforskriften) og forskrift om registrering, vurdering, godkjenning og begrensning av kjemikalier (REACH). Type leketøy avgjør hvilke bestemmelser i produktforskriften og REACH som er aktuelle å teste etter. For en bamse som inneholder plast kan det for eksempel være aktuelt å teste for ftalater (REACH-forskriften vedlegg XVII, post 51 og 52).”
3. **Skal produktet CE-merkes?** Ja
4. **Standard for produktet:** Ja, forskrift om sikkerhet ved leketøy henviser til «EN 71 Sikkerhet for leketøy». Denne standarden består av flere deler. Det må vurderes hvilke deler et leketøy skal testes etter avhenging av risikofaktorene ved leketøyet. For eksempel for en bamse vil følgende være aktuelle:
 - EN 71-1: mekaniske og fysiske egenskaper
 - EN 71-2: brennbarhet
 - EN 71-3: migrasjon av bestemte elementer
5. **Målgruppe:** barn 0-3 år
6. **Bruksområde:** private hjem, offentlige institusjoner (barnehager, sykehus, helsestasjoner, mm)
7. **Mulig risiko ved produkt:**
 - a. Små deler på bamse kan falle av å utgjøre en kvelningsrisiko
 - b. Dårlige sømmer kan føre til at fyll kommer ut – kan utgjøre kvelningsfare avhenging av type fyll
 - c. Helsefare pga kjemisk innhold
 - d. Brannfare ved at leketøy er lettantennelig og brenner raskt
8. **Risikoreduserende tiltak:**
 - a. Produktet skal testes i henhold til standarden EN 71 og eventuelt produktforskriften. Risikoreduserende tiltak vil være å:
 - I. erstatte påsydde øyne som kan dras av med øyne sydd i tråd på selve bamsen.
 - II. forsterke sømmer slik at fyll ikke kommer ut.
 - III. vurdere hvilke kjemikalier leketøyet inneholder slik at det ikke utgjør en helsefare for små barn.
 - IV. vurdere brennbarheten til materialene - tekstilfibrer har ulike brannegenskaper. Viktig å merke seg at en blanding av tekstilfibre kan gi økt brennbarhet enn hva fibre ville hatt hver for seg.
 - b. Produkt skal testes i laboratorium med kompetanse på området. Mange produsenter har kompetanse og utstyr for å utføre testing på produkter. Testing og testdokumentasjon bør innarbeides som krav i en leverandøravtale.
 - c. Dersom leketøy har risikoaspekter som ikke er omfattet av EN 71, må disse vurderes særskilt av et teknisk kontrollorgan.
9. **Vurder produktprøve.** Er produkt vist på messe, tilsendt, vist på fotografier, eller på annen måte tilgjengelig for vurdering?
10. **Er det nedlagt omsetningsforbud for produktet eller er det tilbakekalt fra markedet?**

Sjekk aktuelle nettsider (tabell 1 kap. 6.4) og Rapex-meldinger på http://ec.europa.eu/rapex/rapex_archives_en.cfm
11. **Kreves det spesiell dokumentasjon for produktet?**

Ja, det kreves en samsvarserklæring jf. §13 i forskrift om sikkerhet ved leketøy. Ved å utarbeide EF-samsvarserklæringen påtar produsenten seg ansvaret for at leketøyet er i samsvar med regelverket. En samsvarsvurdering må gjennomføres før CE-merket kan settes på, jf. § 17. Testrapporter skal være tilgjengelig hos produsent og kunne forevises på begrunnet anmodning fra myndighetene.
12. **Annen type merking:** Leketøy skal være merket med navn og adresse til produsent eller dennes representant eller importør i EØS-området. Det er krav til alders- og advarselsmerking i §§ 10 og 11 i forskriften. Disse skal være på norsk.

EKSEMPEL PÅ RISIKOVURDERING AV PRODUKT – LYSESTAKER

Denne risikovurderingen er en del av virksomhetens internkontroll og skal finnes skriftlig hos virksomheten, jf. produktkontrolloven § 3b og internkontrollforskriften § 5, 2.ledd, nr.6.

1. **Produktgruppe:** Lysestaker til bruk innendørs
 - a. lysestake for telys, «Navn». «Prod. nr./identifikasjon av produkt»
 - b. produsent: «Produsentens navn», «Kontaktinformasjon», «Land»
 - c. materiale: glass med metalldekor
 - d. leverandør: «Navn», «Kontaktinformasjon», «Land»
2. **Regelverk for produkt:** Produktkontrolloven.
3. **Skal produktet CE-merkes?** Nei
4. **Standard for produkt:**
Nei, egne kriterier for vurdering av produkt må etableres
5. **Målgruppe:** voksne, eldre, funksjonshemmede
6. **Bruksområde:** innendørs på ikke brennbart underlag
7. **Mulig risiko ved produkt:**
 - a. Glass kan eksplodere eller sprekke
 - b. Overtenning av lys pga dårlig lufting
 - c. Dårlig stabilitet – kan velte
 - d. For høy temperatur mot underlag
 - e. Fare for brannskade pga. høy berøringstemperatur
8. **Risikoreduserende tiltak:**
 - a. Produktet skal testes i henhold til egne kriterier.
 - Sette temperaturgrenser mot underlag og ved berøring i samarbeid med produsent. Dersom kriterier ikke oppfylles må produkt endres eller forkastes.
 - Stabilitetskrav. Levende lys skal tåle 10° helling.
 - Lufting: Soting og oppflamming av lys kan være tegn på dårlig lufttilgang. Det må ikke være for tett rundt lyset.
 - b. Produkt skal testes i laboratorium med kompetanse på området. Mange produsenter har kompetanse og utstyr for å utføre testing på produkter. Testing og testdokumentasjon bør innarbeides som krav i en leverandøravtale.
9. **Vurder produktprøve.** Er produkt vist på messe, tilsendt, vist på fotografier, eller på annen måte tilgjengelig for vurdering.
10. **Er det nedlagt omsetningsforbud for produktet eller er det tilbakekalt fra markedet?** Sjekk aktuelle nettsider (tabell 1 kap. 5.4) og Rapex-meldinger på http://ec.europa.eu/rapex/rapex_archives_en.cfm
11. **Kreves det spesiell dokumentasjon for produktet?**
I tillegg til risikovurderingen, skal det være bruksanvisning på norsk eller annet skandinavisk språk og advarselmerking. Testrapporter skal være tilgjengelig hos produsent og kunne forevises på forlangende av myndighetene.
12. **Annen type merking:** Hvor produktet er ment brukt (innen- /utendørs), avstand mellom lys, type lys

EKSEMPEL PÅ RISIKOVURDERING AV PRODUKT – ETANOLFYRTE DEKORASJONSPEISER UTEN AVTREKK (OGSÅ KALT BIOPEISER)

Denne risikovurderingen er en del av virksomhetens internkontroll og skal finnes skriftlig hos virksomheten, jf. internkontrollforskriften § 5, 2.ledd, nr.6.

1. **Produktgruppe:**

Etanolfyrte dekorasjonspeiser uten avtrekk

- a. Etanolfyrte dekorasjonspeiser uten avtrekk, Biopeis, Bio-etanol peiser eller lignende «Navn»
- b. produsent: «Produsentens navn», «Kontaktinformasjon», «Land»
- c. materiale: stål/blekk
- d. leverandør: «Navn», «Kontaktinformasjon», «Land»

2. **Regelverk for produkt:** Lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (Brann- og eksplosjonsvernloven) og forskrift om brannfarligvare

3. **Skal produktet CE-merkes?** Nei

4. **Standard for produkt:** Nei, men det skal dokumenteres ved at bioetanolpeisen testes og tilfredsstiller kravene i den svenske SP-metode 4160 eller tilsvarende. (Kontakt ev. www.sitac.se eller SINTEF NBL for testing)

5. **Målgruppe:** Voksne, eldre, funksjonshemmede

6. **Bruksområde:** Innendørs på vegg eller frittstående

7. **Mulig risiko ved produkt:**

- a. Avstander til brennbare materialer ved oppstilling av peisen
- b. Håndtering av den brannfarlige væsken i forbindelse med påfylling av brensel
- c. Bioetanol kan søles/renne utover og antennes
- d. Dårlig stabilitet – kan velte (frittstående)
- e. Kan falle ned fra enkel gipsvegg ved langvarig bruk fordi gipsen blir sprø
- f. For høy temperatur mot underlag/vegg
- g. Fare for brannskade pga. høy overflatetemperatur
- h. Fyring i små eller dårlig ventilerte rom kan medføre oksygenmangel og kvelning
- i. Dersom feil type brensel benyttes, kan dette medføre helseskade, soting med mer

8. **Risikoreduserende tiltak:**

- a. Produktet skal testes i henhold til egne kriterier.
 - I. Sette temperaturgrenser mot underlag og ved berøring i samarbeid med produsent.
 - II. Stabilitetskrav. Testes etter egne krav
- b. Produkt skal testes i laboratorium med kompetanse på området. Mange produsenter har kompetanse og utstyr for å utføre testing på produkter. Testing og testdokumentasjon bør innarbeides som krav i en leverandøravtale.

9. **Vurdere produktprøve.** Er produkt vist på messe, tilsendt, vist på fotografier, eller på annen måte tilgjengelig for vurdering.

10. **Er det nedlagt omsetningsforbud for produktet eller er det tilbakekalt fra markedet?** Sjekk aktuelle nettsider (tabell 1, kap. 6.4) og Rapex-meldinger på http://ec.europa.eu/rapex/rapex_archives_en.cfm

11. **Kreves det spesiell dokumentasjon for produktet?**

I tillegg til risikovurderingen hos importør, skal testrapporter være tilgjengelig hos produsent og kunne forevises på forlangende av myndighetene. Med hver peis skal det følge med monterings, bruks- og vedlikeholdsinstruks på norsk med tilstrekkelig informasjon til brukeren slik at det oppnås betryggende installasjon, drift og vedlikehold.

Av innhold nevnes spesielt:

- minimumsavstander til brennbare materialer - alle retninger
- da peisene ved forbrenning av etanol forbruker oksygen fra oppstillingsrommet, i tillegg til at avgassene (inkludert CO₂) tilføres samme rom, må det klart fremgå behov for tilstrekkelig og kontinuerlig ventilasjon av oppstillingsrommet
- peisene må ikke settes opp i for små tette rom, minimum romstørrelse bør angis.
- peisene må merkes med produktnavn og typebetegnelse, brenseltype, produsentens navn og produksjonsland, samt navn og adresse til importør.
- det bør også vurderes om viktig informasjon fra bruksanvisningen bør påføres peisene i form av advarselsetninger på norsk, hvis slik informasjon er viktig for sikker bruk av peisen.

I brann- og eksplosjonsvernloven § 26 fremgår tiltak for at peisen skal være sikker under bruk. I forskrift om brannfarlig vare § 2-3 utdypes dette kravet ytterligere, hvor det bl.a. heter at produktet skal være produsert av materiale som har egnede egenskaper, og som er tilstrekkelig motstandsdyktig både mot det mediet det er beregnet for samt miljøet rundt.

12. **Annen type merking:** Etanol er brannfarlig vare.

For transport av brannfarlig vare - se forskrift om transport av farlig gods (ADR), kap. 3-4. Faremerking av beholderne for etanol skal ha en merkeetikett i samsvar med bestemmelsene i forskrift om klassifisering, merking mv. av farlige kjemikalier, se spesielt kap. IV og vedleggene.

Direktoratet for
samfunnsikkerhet
og beredskap

DSB
Rambergveien 9
Postboks 2014
3103 Tønsberg

Tlf:
33 41 25 00

postmottak@dsb.no
www.dsb.no

HR 2266

ISBN 978-82-7768-320-1

Oktober 2013